

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ : Ν.Ο.Π.Ε
ΤΜΗΜΑ : ΝΟΜΙΚΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ : ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
(Δ' ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2004)
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : κ. Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΡΓΑΣΙΑ: ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ
SUBJECT: ILLEGAL PROVING MEANS

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΜΑΡΙΑ
ΑΜ: 1340200200026

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2004

<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ</u>	<u>Σελ.</u>
1) ΠΡΟΛΟΓΟΣ	2
2) ΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	3
α) Γενικά	3
β) Ορισμός	3
γ) Φορείς-Κτήση και απώλεια(των ατομικών δικαιωμάτων)	4
δ) Η «σύγκρουση των δικαιωμάτων»	4
ε) Έννομη προστασία	5
3) ΑΠΟΔΕΙΞΗ	6
4) ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ	7
α) Γενικά	7
β) Συνταγματικές απαγορεύσεις συλλογής αποδείξεων	9
❖ Άρθρο 9 του Συντάγματος	9
❖ Το απόρρητο του άρθρου 19 του Συντάγματος	11
❖ Το δημοσιογραφικό απόρρητο	12
❖ Το δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου	12
γ) Απαγόρευση αποδεικτικής αξιοποίησης	14
• Η θεωρία της απαγόρευσης χρήσης αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί με παράνομες ενέργειες κρατικών οργάνων	14
• Η συνταγματική θεμελίωση της απαγόρευσης	15
• Αποδεικτικά μέσα που έχουν αποκτηθεί από ιδιώτες	17
• Αξιοποίηση των παράνομων αποδεικτικών μέσων για την υπεράσπιση του κατηγορουμένου	18
5) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	20
Περίληψη	21
Νομολογία	22
Βιβλιογραφία	23

1) ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το ζήτημα της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων αποτελεί ένα από τα κεντρικότερα θέματα στη συνταγματική θεωρία κάθε έννομης τάξης. Έχει γίνει κοινή άποψη πλέον στην εποχή μας ότι η διασφάλιση αυτών των δικαιωμάτων πρέπει να συνιστά βασική υποχρέωση του κράτους. Γι' αυτό τον λόγο, άλλωστε, και στην ελληνική έννομη τάξη έχει αφιερωθεί ένα μέρος από την συνταγματική θεωρία στα ατομικά δικαιώματα.

Στην παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε με ένα επιμέρους θέμα που αφορά τα ατομικά δικαιώματα: την υποχρέωση προστασίας τους από προσβολές που σχετίζονται με τον τρόπο συλλογής αποδείξεων, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν σε πολιτικές ή ποινικές δίκες.

Η διαδικασία της συλλογής αποδείξεων είναι πολύ πιθανό να προσβάλλει σε σημαντικό βαθμό ορισμένα ατομικά δικαιώματα, όπως είναι το απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου, το απόρρητο της επικοινωνίας κτλ. Η προσβολή μπορεί να επέρχεται είτε με τον τρόπο συλλογής, είτε με τον τρόπο χρησιμοποίησής τους είτε και με τους δύο τρόπους. Για τον λόγο αυτό έχουν θεσπισθεί στο κείμενο του Συντάγματος διατάξεις που αφορούν στην προστασία αυτών των ατομικών δικαιωμάτων.

Πιο συγκεκριμένα, θα ασχοληθούμε με τις διατάξεις αυτές του Συντάγματος που παρέχουν προστασία σε ορισμένα ατομικά δικαιώματα, τα οποία προσβάλλονται όταν επιχειρείται συλλογή αποδεικτικών στοιχείων είτε από κρατικά όργανα είτε από ιδιώτες, και θα αναλύσουμε σε κάθε περίπτωση την δυνατότητα αξιοποίησης αυτών των παράνομων αποδεικτικών μέσων στην διαδικασία απόδειξης στην δίκη. Επίσης, θα δούμε αν και κατά πόσο η εκάστοτε απαγόρευση είναι απόλυτη ή επιδέχεται εξαιρέσεις.

Πρώτα απ' όλα, όμως, θα αναφερθούμε σε ένα άλλο δικαίωμα, αυτό της παροχής έννομης προστασίας, του οποίου το ζήτημα της απαγόρευσης της χρήσης παράνομων αποδεικτικών μέσων αποτελεί ειδικότερη έκφανση.

2)ΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

α)Γενικά

Τα ατομικά δικαιώματα αποτελούν αναμφισβήτητα μια από τις σημαντικότερες κατηγορίες δικαιωμάτων που έχουν απασχολήσει τους νομικούς κάθε εθνικότητας και εποχής. Αυτός είναι άλλωστε και ο λόγος που περιλαμβάνουν ένα αρκετά μεγάλο κομμάτι του ίδιου του Συντάγματός μας, και άλλων Συνταγμάτων, ενώ ταυτόχρονα αποκλειστικά για την προστασία τους έχουν διατυπωθεί πολλές διακηρύξεις με σημαντικότερη πλέον στις μέρες μας την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

Την σημασία των ατομικών δικαιωμάτων μπορεί κανείς να την καταλάβει, καταρχήν, από το γεγονός ότι ο νομοθέτης τα έχει συμπεριλάβει μέσα στις διατάξεις του ίδιου του Συντάγματός μας, παρέχοντάς τους με τον τρόπο αυτό την μεγαλύτερη δυνατή προστασία έναντι οποιουδήποτε επιδιώκει την καταπάτησή τους. Το Σύνταγμά μας έχει αφιερώσει στα ατομικά δικαιώματα, αλλά και στα κοινωνικά, τα άρθρα 4 μέχρι 25.

β)Ορισμός

Ορίζοντας τα ατομικά δικαιώματα μπορούμε να πούμε ότι είναι τα δημόσια δικαιώματα, που παρέχουν στα άτομα αρνητική αξίωση, η οποία στρέφεται κατά του κράτους και το εξαναγκάζει σε παράλειψη¹, ενώ αντίστοιχα εκείνα που στρέφονται προς το κράτος και περιέχουν θετική αξίωση προς πράξη χαρακτηρίζονται ως κοινωνικά. Έτσι, παρουσιάζουν κυρίως ένα αμυντικό περιεχόμενο, το οποίο αποτελούσε και την πρώτη μορφή των συνταγματικών δικαιωμάτων, και προκύπτει από την συνταγματική αρχή του σεβασμού της ανθρώπινης αξίας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων που την εξειδικεύουν.

Από την άλλη πλευρά, περιέχουν επίσης και ένα προστατευτικό περιεχόμενο, δηλαδή αξίωση για προστασία από επιθετικές ενέργειες των συνανθρώπων, το οποίο προκύπτει από την συνταγματική αρχή της προστασίας που επιβάλλει την παροχή βοήθειας στην αμυνόμενο για την απόκρουση της επίθεσης και την αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη². Τέλος, η αξίωση διαφύλαξης από κινδύνους άλλους, εκτός δηλαδή από τις ανθρώπινες ενέργειες και αξιώσεις για την βελτίωση της θέσης του ανθρώπου, αποτελεί το διασφαλιστικό περιεχόμενο των ατομικών δικαιωμάτων.

---

¹ Βλ. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, τόμος III, σελ. 45

² βλ. Δημητρόπουλος, Η συνταγματική προστασία κλπ. σελ. 95

γ)Φορείς-Κτήση και απώλεια (των ατομικών δικαιωμάτων)

Φορείς των ατομικών δικαιωμάτων είναι καταρχήν φυσικά πρόσωπα, είτε έχουν την ελληνική ιθαγένεια είτε όχι. Όπως σε όλα τα συντάγματα, όμως, έτσι και στο ελληνικό, υπάρχουν και περιπτώσεις στις οποίες γίνεται διάκριση ανάμεσα σε ημεδαπούς και σε αλλοδαπούς. Παρόλα ταύτα, στο ισχύον Σύνταγμα ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα μπορούμε να τα χαρακτηρίσουμε *ανθρώπινα δικαιώματα*, καθώς κατοχυρώνονται όχι μόνο υπέρ των ελλήνων πολιτών, αλλά και υπέρ όλων γενικά των ανθρώπων, ακόμα και για τους αλλοδαπούς ή τους ανιθαγενείς. Φορέας των ατομικών δικαιωμάτων είναι κάποιος από την στιγμή της γέννησής του μέχρι και τον θάνατό του, ανεξάρτητα από την ικανότητά του να τα ασκήσει, όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις των ανηλίκων. Μοναδική περίπτωση απώλειας κάποιου ατομικού δικαιώματος είναι η κατάργησή του, η οποία καθορίζεται ρητά σε κάθε περίπτωση, όπως για παράδειγμα το άρθρο 4 παρ. 3 εδ. β που αναφέρεται στην απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας, ενώ παραίτηση από τα δικαιώματα αυτά είναι αντίθετη προς το Σύνταγμα και επομένως ανίσχυρη. Αυτός είναι άλλωστε και ο λόγος που χαρακτηρίζονται ως «απαράγραπτα και αναπαλλοτρίωτα».

Ορισμένα από τα μητρικά θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα είναι η ανθρώπινη αξία, η ισότητα και η ελευθερία. Πάνω σε αυτά βασίζονται όλα τα υπόλοιπα όπως είναι η ζωή, η υγεία, η παιδεία, η τιμή και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ιδιωτική ζωή και πολλά άλλα.

δ)Η «σύγκρουση των δικαιωμάτων»

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που προκύπτουν μελετώντας τα ατομικά δικαιώματα, και αποτελεί έως ένα σημείο και τη βάση της παρούσης έρευνας, είναι η «σύγκρουση των δικαιωμάτων».

«Σύγκρουση των δικαιωμάτων³ υπό νομική έννοια είναι η ταυτόχρονη αναγνώριση και νόμιμη άσκηση των δικαιωμάτων περισσότερων φορέων κατά τόπο ώστε η νόμιμη άσκηση του δικαιώματος του ενός να περιορίζει την επίσης νόμιμη άσκηση του δικαιώματος του άλλου». Όπως μπορεί κανείς να καταλάβει από αυτόν τον ορισμό, βασικό χαρακτηριστικό της σύγκρουσης αυτής είναι ότι η άσκηση των δικαιωμάτων γίνεται από τους φορείς τους νόμιμα. Αυτό είναι που κάνει εξάλλου και την σύγκρουση υπό νομική έννοια να διαφέρει από την πραγματική σύγκρουση δικαιωμάτων, η οποία υπάρχει όταν ο ένας από τους φορείς υπερβαίνει τα όρια του δικαιωμάτος του και επομένως πράττει άδικα σε σχέση με τον άλλον.

³ Βλ. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, τόμος III, σελ. 98

Το γεγονός της ταυτόχρονης νόμιμης άσκησης των δικαιωμάτων από τους φορείς τους, παρόλη την αντίφαση που φαίνεται να περικλείει, δεν είναι καθόλου περίεργο. Η αντίφαση είναι μόνο εξωτερική. Αυτό μπορούμε να το καταλάβουμε αν σκεφτούμε ότι κάθε δικαίωμα έχει ένα συγκεκριμένο πεδίο δράσης, που υπερβαίνοντάς το μπαίνει αμέσως μέσα στο πεδίο δράσης ενός άλλου. Ωστόσο, η διάκριση των ορίων του κάθε δικαιώματος είναι ορισμένες φορές, αν όχι τις περισσότερες, αρκετά δύσκολη, σε σημείο να μην γνωρίζουν ούτε οι εκάστοτε φορείς τους μέχρι που νομιμοποιούνται να δράσουν, καθώς είναι πολύ μικρή η διαχωριστική γραμμή ανάμεσά τους. Έτσι, προκύπτει η σύγκρουση των δικαιωμάτων, η οποία τελικά είναι μόνο φαινομενική και λύνεται αν καταφύγουμε κάθε φορά στον αντίστοιχο κανόνα δικαίου, που έχει τεθεί ακριβώς για αυτό τον σκοπό.

ε) Έννομη προστασία

Το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματός μας αναφέρεται ρητά στο δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας: «Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει». Με τον τρόπο αυτό παρέχεται εγγύηση ότι όλες οι διαφορές, όπως αυτές της σύγκρουσης δικαιωμάτων για τις οποίες έγινε λόγος πιο πάνω, θα τύχουν χωρίς καμία εξαίρεση της δικαστικής προστασίας που χρειάζονται. Το Σύνταγμα εμφανίζεται στην περίπτωση αυτή ως εγγυητής για την παροχή αρμόδιου δικαστή κάθε φορά που προκύπτουν ζητήματα αμφισβήτησης των δικαιωμάτων και έτσι κατοχυρώνει το “δικαίωμα σε δίκη” του κάθε ατόμου.

Η σημασία της παροχής έννομης προστασίας φαίνεται, εκτός από το ότι προστατεύεται από το ίδιο το Σύνταγμά μας, και από το γεγονός ότι έχει κατοχυρωθεί και σε διεθνές επίπεδο. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών του έτους 1948, κατοχύρωσε με το άρθρο 10 το δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας, ενώ η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) κατοχυρώνει το ίδιο δικαίωμα στο άρθρο 6 παρ. 1.

Η προβληματική που θα μας απασχολήσει σε αυτή την έρευνα είναι σχετική με το προαναφερθέν δικαίωμα. Η παροχή έννομης προστασίας που εγγυάται το Σύνταγμα, αποτελεί τη βάση για μια περαιτέρω δυνατότητα: την συλλογή και χρησιμοποίηση αποδεικτικών στοιχείων, τα οποία είναι απαραίτητα για την σωστή έκβαση του αποτελέσματος στο οποίο θα καταλήξει η δίκη, και για την συλλογή των οποίων απαιτείται επέμβαση των αρμοδίων οργάνων του κράτους σε δικαιώματα των πολιτών που έχουν απόλυτο χαρακτήρα. Έτσι, δημιουργείται ζήτημα νομιμότητας, αλλά και συνταγματικότητας, των

μεθόδων συλλογής και αξιοποίησης των διάφορων αποδεικτικών μέσων σε σχέση με τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα που είναι αναγκαίο να παραβλεφθούν, προκειμένου να αποδειχθεί η αλήθεια ενώπιον του δικαστηρίου.

3) ΑΠΟΔΕΙΞΗ

Ορίζοντας την απόδειξη⁴, στην οποία είναι αφιερωμένα τα άρθρα 335 επ. του Κ.Πολ.Δ., μπορούμε να πούμε ότι είναι το σύνολο των ενεργειών των διαδίκων, του δικαστή και, σ' ορισμένες περιπτώσεις, τρίτων προσώπων (πραγματογνομόνων), που σκοπεύουν στη συλλογή υλικού από το οποίο μπορεί να προέλθει ο σχηματισμός δικανικής πεποίθησης του δικαστή, σχετικά με την αλήθεια ή αναλήθεια πραγματικού γεγονότος ή ισχυρισμού, σύμφωνα με τους κανόνες της Πολιτικής Δικονομίας, αλλά και της λογικής και της κοινής πείρας.

Σύμφωνα με το άρθρο 335 Κ.Πολ.Δ. «Αντικείμενο της απόδειξης είναι μόνον τα πραγματικά εκείνα γεγονότα που έχουν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης». Στο άρθρο 339 Κ.Πολ.Δ., από την άλλη πλευρά, απαριθμούνται τα αποδεικτικά μέσα τα οποία είναι η ομολογία, η αυτοψία, η πραγματογνωμοσύνη, τα έγγραφα, η εξέταση των διαδίκων, οι μάρτυρες και τα δικαστικά τεκμήρια. Η διάταξη αυτή είναι ενδοτικού δικαίου, δηλαδή επιτρέπονται, καταρχήν, δικονομικές συμβάσεις των διαδίκων για τη χρήση ή αποκλεισμό ορισμένων αποδεικτικών μέσων, όταν εφαρμόζεται αρχή της συζήτησης, αρκεί να μη δεσμεύεται υπέρμετρα η βούλησή τους ή προσβάλλεται η δημόσια τάξη. Για την αποδεικτική δύναμη των αποδεικτικών μέσων ισχύει η γενική ρύθμιση της διάταξης του άρθρου 340 Κ.Πολ.Δ., κατά την οποία τα αποδεικτικά μέσα, κατά κανόνα, εκτιμώνται ελεύθερα (σύστημα της ελεύθερης εκτίμησης) και δεν υπόκειται στον αναιρετικό έλεγχο. Υπάρχουν, όμως, ορισμένα αποδεικτικά μέσα που έχουν, από τον νόμο, ορισμένη αποδεικτική δύναμη (σύστημα των νομίμων αποδείξεων), την οποία το δικαστήριο υποχρεώνεται να προσδώσει σ' αυτά, διαφορετικά η σχετική απόφασή του υπόκειται σε αναίρεση (άρθρο 559 περ. 11 Κ.Πολ.Δ.).

Με το ζήτημα των αποδεικτικών μέσων, και ειδικότερα των παράνομων αποδεικτικών μέσων, θα ασχοληθούμε αμέσως παρακάτω. Συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε στα αποδεικτικά μέσα που με την συλλογή τους αλλά και με την δημοσιοποίησή τους, μέσω της δίκης, παραβιάζουν θεμελιώδη συνταγματικά ατομικά δικαιώματα.

---

⁴ Βλ. Κώστα Δ. Κουτσοπέλου, Πολιτική Δικονομία, σελ. 201επ.

4)ΤΑ ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

α)Γενικά

Από τη στιγμή που παρέχεται το δικαίωμα έννομης προστασίας και γίνεται η παραπομπή σε δίκη της εκάστοτε διαφοράς, οι διάδικοι καθίστανται στο επίκεντρο της δίκης. Ιδιαίτερα για τον εκάστοτε κατηγορούμενο η δυσμενής θέση του οφείλεται εν πρώτοις στον αναπόφευκτο στιγματισμό του από την έγερση της κατηγορίας, στη προσβολή, κατά κύριο λόγο, της τιμής και της υπόληψής του. Περαιτέρω, μπορεί να υποστεί, για χάρη της διαδικασίας, και ορισμένους περιορισμούς στα ατομικά του δικαιώματα, όπως εξέταση από τις ανακριτικές αρχές, σωματική έρευνα, αυτοψία, έρευνα κατοικίας κ.α.

Παρόλα αυτά, ο εκάστοτε διάδικος, ακόμη και όταν καθίσταται “μέσο” της αποδεικτικής διαδικασίας, δεν μπορεί να περιοχθεί σε απλό αντικείμενό της, αλλά διατηρεί την ιδιότητα του “προσώπου”. Αυτή η ιδιότητα, άλλωστε, έχει την βάση της στο άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, το οποίο εξειδικεύεται στις επιμέρους συνταγματικές διατάξεις που θέτουν εγγυήσεις υπέρ των ατομικών δικαιωμάτων. Εκτός από τους διαδίκους, την ιδιότητα του προσώπου κατέχουν και οι άλλοι ιδιώτες, όταν υφίστανται περιορισμούς στα ατομικά τους δικαιώματα, στο πλαίσιο της αποδεικτικής διαδικασίας, όπως σωματικές έρευνες, έρευνες κατοικίας, άρση του απορρήτου των επικοινωνιών κτλ.

Η αναζήτηση της αλήθειας είναι δεδομένο ότι απαιτεί επεμβάσεις στα ατομικά δικαιώματα. Για να αποφευχθεί, λοιπόν, κάθε καταπάτηση των δικαιωμάτων αυτών, έχουν τεθεί ορισμένοι περιορισμοί, άλλοι από τους οποίους θεσπίζονται ευθέως από ειδικές συνταγματικές διατάξεις και άλλοι θεμελιώνονται συνταγματικά από γενικές διατάξεις, όπως είναι αυτή του άρθρου 96 παρ. 1 του Συντάγματος, που αναφέρεται στην ποινική δίκη. Κατά τον ίδιο τρόπο, οι αποδεικτικές απαγορεύσεις που θεσπίζονται από την κοινή νομοθεσία δεν είναι σε καμία περίπτωση μοναδικές, εάν ενδεχομένως συνάγονται και άλλες από το Σύνταγμα αλλά και ορισμένες αυξημένης τυπικής ισχύος διατάξεις που περιέχονται σε διεθνείς συμβάσεις.

Για την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων από την χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων, στο Σύνταγμα έχουν περιληφθεί διατάξεις που απαγορεύουν την συλλογή αποδείξεων που παραβιάζουν τα συγκεκριμένα δικαιώματα, ενώ δεν περιέχει καθόλου διατάξεις που να απαγορεύουν ευθέως την αξιοποίηση των αποδείξεων αυτών. Έτσι, στο άρθρο 9 προβλέπεται ότι κάθε έρευνα σε κατοικία θα πρέπει να διεξάγεται «όταν και όπως ο νόμος ορίζει και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας». Ενώ, στην δεύτερη παράγραφο

του ίδιου άρθρου ο συντακτικός νομοθέτης έχει προβλέψει την επιβολή αστικών και ποινικών κυρώσεων εις βάρος εκείνων που παραβιάζουν τις διατάξεις περί του ασύλου της κατοικίας. Όμως, για τη δικαστική αξιοποίηση των αποδεικτικών στοιχείων που προήλθαν από μια παράνομη κατ' οίκον έρευνα το Σύνταγμα δεν ορίζει τίποτε. Το ίδιο συμβαίνει και με το απόρρητο της ανταπόκρισης και επικοινωνίας του άρθρου 19.

Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται, όχι, όμως, στην ίδια έκταση, και στο επίπεδο της κοινής νομοθεσίας, που έχει εκδοθεί δυνάμει της επιφύλαξης του νόμου που περιέχεται στα αντίστοιχα άρθρα. Σε άλλες περιπτώσεις ο κοινός νομοθέτης έχει επιβάλει απαγόρευση αποκτήσεως αποδεικτικού μέσου, η οποία συνοδεύεται και από απαγόρευση αξιοποίησεως, όπως για παράδειγμα στο άρθρο 212 ΚΠΔ που απαγορεύει να εξετάζονται ως μάρτυρες κληρικοί, γιατροί, δικηγόροι κτλ. Η απαγόρευση αυτή εξετάσεως του μάρτυρα έχει μια δικονομικού χαρακτήρα συνέπεια: την ακυρότητα της δικονομικής πράξης εξέτασης του μάρτυρα. Μπορούμε να συμπεράνουμε, επομένως, ότι σε άλλες περιπτώσεις η έννομη τάξη καθιερώνει τέλεια αποδεικτική απαγόρευση, δηλαδή όχι μόνο απαγόρευση συλλογής αλλά και απαγόρευση αξιοποίησης, ενώ σε άλλες μόνο ατελή.

Όπως, έχουμε αναφέρει και πιο πάνω⁵, τα ατομικά δικαιώματα είναι στην ουσία αμυντικά δικαιώματα, δηλαδή περιέχουν αξίωση αποχής από επεμβάσεις σε έναν χώρο ελευθερίας. Παρέχουν προστασία σε μια απόρρητη προσωπική σφαίρα, σε μια περιοχή μυστικότητας, που αντιτάσσεται σε κάθε απόπειρα της κρατικής εξουσίας να την παραβιάσει, προκειμένου να αντλήσει πληροφορίες. Η παροχή αυτού του είδους της προστασίας εμφανίζεται συνεχώς επιτακτικότερη στην σύγχρονη εποχή λόγω των εξελίξεων που παρουσιάζονται συνεχώς στον τομέα της τεχνολογίας, και ειδικότερα στον τομέα της παρακολούθησης, κατασκόπευσης, ανίχνευσης κτλ. Η ραγδαία εξέλιξη που παρουσιάζεται σε αυτές τις τεχνολογίες κάνει συνεχώς ευκολότερη την πρόσβαση σε πληροφορίες προσωπικού χαρακτήρα, παραβιάζοντας με τον τρόπο αυτό την σφαίρα της ιδιωτικής ζωής των πολιτών.

Εφόσον, λοιπόν, γίνει δεκτό ότι στο προστατευτικό πεδίο ορισμένων ατομικών δικαιωμάτων περιλαμβάνεται και μία σφαίρα απορρήτου, τότε η παράνομη διείσδυση της κρατικής εξουσίας σε αυτήν τη σφαίρα, προκειμένου να αντλήσει πληροφορίες, συνιστά μία πρώτη προσβολή του δικαιώματος. Προσβολή που συντελείται στο στάδιο της συλλογής των αποδεικτικών μέσων. Αμέσως παρακάτω θα εκθέσουμε ορισμένα από τα δικαιώματα για τα οποία έχει θεσπίσει το Σύνταγμα

---

⁵ Βλ. παραπάνω σελ. 3

προστατευτικές διατάξεις σχετικές με την ιδιότητά τους ως δικαιώματα αποκλειστικής κατοχής πληροφοριών.

β) Συνταγματικές απαγορεύσεις συλλογής αποδείξεων

❖ Άρθρο 9 του Συντάγματος

Σύμφωνα με το άρθρο 9 του Συντάγματος «Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας.»

Η ιδιωτική ζωή, λοιπόν, αποτελεί μια σφαίρα της ανθρώπινης ύπαρξης, στην οποία ουδείς μπορεί να εισέλθει χωρίς να έχει προσκληθεί, σε αντίθεση με ό,τι ισχύει στον δημόσιο βίο του ανθρώπου, ο οποίος επιτρέπεται να είναι γνωστός στους τρίτους. Η απαγόρευση δημοσιοποίησης της ανθρώπινης ζωής είναι πρωτίστως απαγόρευση της αδιακρισίας του κράτους ή εν γένει των τρίτων. Ο άνθρωπος αισθάνεται κατά κανόνα την ανάγκη ορισμένες όψεις της προσωπικής του ζωής να τις κρατήσει απολύτως μυστικές ή έστω να τις αποκαλύψει μόνο στον στενό και οικείο κύκλο του. Επειδή αυτή η μυστικότητα ικανοποιεί μία σοβαρή ανθρώπινη ανάγκη, εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο του δικαιώματος.

Κύριο πλαίσιο περιφρούρησης της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής αποτελεί, φυσικά, η κατοικία του κάθε ανθρώπου, η οποία δικαίως χαρακτηρίζεται από τον νομοθέτη ως “άσυλο”. Αυτός, άλλωστε, είναι και ο λόγος που ο συντακτικός νομοθέτης κατοχύρωσε και τα δύο δικαιώματα, του ιδιωτικού βίου και του ασύλου της κατοικίας, στο ίδιο άρθρο. Ωστόσο, το προστατευτικό πεδίο των δύο δικαιωμάτων δεν ταυτίζεται. Η συνταγματική προστασία του ιδιωτικού βίου είναι ευρύτερη από αυτήν του ασύλου της κατοικίας, διότι το άσυλο καλύπτει την «χωρική» μόνο διάσταση της ιδιωτικής ζωής, η οποία όμως εκτυλίσσεται και εκτός της κατοικίας.

Το άρθρο 9 παρ. 1 εδ. γ περιέχει μια επιφύλαξη νόμου σχετικά με την έρευνα σε κατοικία. Συγκεκριμένα, η επιφύλαξη αυτή αποτελεί την εξαίρεση («παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος»). Ο κανόνας είναι ότι «καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία». Από την άλλη πλευρά, καμία τέτοια επιφύλαξη δεν έχει διατυπωθεί για το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής. Το δικαίωμα αυτό είναι «απαραβίαστο». Αυτό σημαίνει ότι απαγορεύονται οι δραστηριότητες επιτήρησης, παρακολούθησης, κατασκόπευσης από κρατικά όργανα με οποιονδήποτε τρόπο, και κατά κύριο λόγο, όταν οι δραστηριότητες αυτές διεξάγονται με σύγχρονα οπτικοακουστικά μέσα εξελιγμένης τεχνολογίας. Για να διασφαλιστεί, μάλιστα, αυτό το δικαίωμα ο συντακτικός νομοθέτης, στην τελευταία

αναθεώρηση του Συντάγματος το 2000, πρόσθεσε το άρθρο 9Α το οποίο αναφέρει ρητά: «Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει». Αναγνωρίζεται, δηλαδή, στο άτομο η εξουσία να κατέχει κατ' αποκλειστικότητα τις πληροφορίες που εμπίπτουν στο προστατευτικό πεδίο του δικαιώματός του.

Η ίδια απαγόρευση, όμως, ισχύει και για την έρευνα της κατοικίας. Παρόλη την επιφύλαξη του νόμου, στην διάταξη αναφέρεται ρητά ότι η έρευνα επιτρέπεται κατ' εξαίρεση «και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας». Ως «παρουσία» εννοείται η εντός της κατοικίας φυσική παρουσία του δικαστικού κατά τη διενέργεια της έρευνας. Το Σύνταγμα, δηλαδή, επιτρέπει μόνο την έρευνα που προϋποθέτει τη φανερή φυσική είσοδο των κρατικών οργάνων στην κατοικία, και συνεπώς απαγορεύει την μυστική εγκατάσταση συστημάτων οπτικοακουστικών μέσων, που παρέχουν την δυνατότητα να παρακολουθούν από απόσταση όσα διαδραματίζονται μέσα στην κατοικία, αλλά και την μυστική παρουσία κρατικών οργάνων στην κατοικία.

Το άρθρο 9 παρ. 1 εδ. β, όπως έχουμε αναφέρει, απαγορεύει γενικά την παρακολούθηση, με όποιον τρόπο και αν γίνεται αυτή. Η μυστική παρακολούθηση και αποτύπωση της εικόνας ή της φωνής προσώπων δεν μπορεί να θεωρηθούν θεμιτές επεμβάσεις στον ιδιωτικό βίο, νομιμοποιούμενες ως εγγενείς περιορισμοί του ατομικού δικαιώματος. Εκεί όπου ο συντακτικός νομοθέτης αποδέχθηκε το ενδεχόμενο μυστικής παρακολούθησης του ιδιωτικού βίου, για την «διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων», το επέτρεψε ρητά (άρθρο 19 παρ. 1 εδ. β). Δεν είναι συνταγματικώς επιτρεπτό ο περιορισμός του άρθρου 19 να μεταφερθεί και στο γενικό δικαίωμα του ιδιωτικού βίου, δεδομένου ότι περιλαμβάνεται σε διάταξη εξαιρετικού χαρακτήρα, η οποία δεν είναι δεκτική ούτε ευρείας ερμηνείας ούτε αναλογικής εφαρμογής.

Ένα ανάλογο ζήτημα που προκαλεί τον προβληματισμό μας, είναι το θέμα των «καλυμμένων διωκτικών οργάνων» ή «διωκτικών οργάνων διεισδύσεως», δηλαδή αστυνομικών υπαλλήλων, που εμφανίζονται με πλαστή ταυτότητα, προκειμένου να διεισδύσουν σε εγκληματικούς κύκλους και να αποκαλύψουν εγκληματικές πράξεις. Η χρήση τους φαίνεται να έχει καθιερωθεί σε πολλές σύγχρονες έννομες τάξεις, καθώς μοιάζει να αποτελεί δικαιολογημένο περιορισμό των ατομικών δικαιωμάτων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το σοβαρό θέμα της οργανωμένης εγκληματικότητας. Βασικό επιχείρημα για την χρήση τους, παρόλο που προσβάλλουν σημαντικά τα ατομικά δικαιώματα, είναι ότι το καλυμμένο διωκτικό όργανο δεν αποσκοπεί να αντλήσει πληροφορίες σχετικά με την ιδιωτική ζωή των θιγομένων, αλλά ενδιαφέρεται αποκλειστικά για την εγκληματική τους δραστηριότητα, η οποία βεβαίως

δεν εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο της ιδιωτικής ζωής. Το επιχείρημα αυτό φυσικά δεν ευσταθεί. Το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 9 παρ. 1 εδ. β του Συντάγματος), ως απαραβίαστης, ανήκει στην κατηγορία των απόλυτων δικαιωμάτων, δηλαδή παραβιάζεται συστηματικά ακόμη και αν το αποτέλεσμα αυτό δεν είναι σκόπιμο. Η προσβολή, δηλαδή, του δικαιώματος δεν προϋποθέτει να υπάρχει και ανάλογος σκοπός.

Η χρήση καλυμμένων διωκτικών οργάνων δεν μπορεί να νομιμοποιηθεί ούτε μέσω της “συναίνεσης” του θιγομένου. Φυσικά, η συναίνεση νομιμοποιεί πράξεις των κρατικών οργάνων, οι οποίες, ελλείψει αυτής, θα ήταν αντισυνταγματικές. Η συναίνεση, δηλαδή, εκπληρώνει, κατά κάποιον τρόπο, την ίδια λειτουργία με την επιφύλαξη του νόμου. Για να μπορεί να θεωρηθεί, όμως, λόγος άρσης του αδίκου, πρέπει να πληροί κάποιες προϋποθέσεις: να είναι ελεύθερη, ρητή και αναμφισβήτητη, να μην είναι γενική για το μέλλον, αλλά να αφορά σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Στην περίπτωση, λοιπόν, της “ελεύθερης” παροχής συναίνεσης προς ένα καλυμμένο διωκτικό όργανο, αμφισβητείται το αν τελικά η συναίνεση αυτή είναι έγκυρη, καθώς ο θιγόμενος αγνοεί την πραγματική ιδιότητα του προσώπου στο οποίο την παρέχει. Η σύγχρονη θεωρία των ατομικών δικαιωμάτων δεν δέχεται την εγκυρότητα την συναίνεσης, διότι δεν αρκεί αυτή να είναι ελεύθερη, αλλά επιβάλλεται να απευθύνεται, επίσης, ρητά σε κρατικό όργανο, να είναι αδιαμφισβήτητη και να αφορά σε συγκεκριμένη άσκηση του δικαιώματος. Επομένως, μόνο όταν ο θιγόμενος γνωρίζει ότι η συναίνεση παρέχεται σε κρατικό όργανο, μπορούμε να δεχθούμε ότι η συναίνεση αυτή λειτουργεί ως πραγματικός λόγος άρσης του αδίκου.

❖ Το απόρρητο του άρθρου 19 του Συντάγματος

Το άρθρο 19 ορίζει: «Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο».

Η διάταξη αυτή του Συντάγματος έχει ως στόχο να εξασφαλίσει στους φορείς του δικαιώματος τη δυνατότητα να επικοινωνούν σε συνθήκες αμεριμνησίας, δηλαδή χωρίς τον φόβο ότι, εν αγνοία τους, τρίτοι μπορούν να παρέμβουν και να αντλήσουν πληροφορίες, που θα μπορούσαν να τις χρησιμοποιήσουν εναντίον τους. Προστατεύεται, έτσι, η ελεύθερη ανταπόκριση και επικοινωνία που αποτελεί και μια επιμέρους εκδήλωση ιδιωτικού βίου(Σ 9 παρ. 1 εδ. β) αλλά και μια προέκταση της ελευθερίας της γνώμης(Σ 14 παρ. 1).

Το απόρρητο του άρθρου 19 είναι απολύτως απαραβίαστο, με μοναδική εξαίρεση το εδ. β της διάταξης. Μάλιστα, το δικαίωμα προστατεύει κάθε επικοινωνία, ακόμη και επικοινωνία “πρόσωπο με πρόσωπο”, ανεξάρτητα του περιεχομένου της, αρκεί να πραγματώνεται σε συνθήκες εμπιστευτικότητας. Γι’ αυτό άλλωστε, ακόμη και η

παρακολούθηση “εγκληματικών συζητήσεων” δεν μπορεί να θεωρηθεί θεμιτή, παρά μόνο αν πληρούνται οι προϋποθέσεις του εδ. β. Η προστασία του απορρήτου, μάλιστα, περιλαμβάνει όχι μόνο το περιεχόμενο του μηνύματος, αλλά και τα εξωτερικά του στοιχεία, δηλαδή την ταυτότητα των επικοινωνούντων, τον τρόπο και τον χρόνο της επικοινωνίας, καθώς και το ίδιο το γεγονός της επικοινωνίας.

Η προσβολή του απορρήτου της επικοινωνίας και ανταπόκρισης δεν μπορεί να νομιμοποιηθεί ούτε στην περίπτωση που υπάρχει συναίνεση του ενός από τους δύο επικοινωνούντες εν αγνοία του άλλου. Το δικαίωμα έχει δύο φορείς και συνεπώς, οποιαδήποτε παρεμβολή τρίτου στο κύκλωμα της επικοινωνίας, έστω και εν γνώσει του ενός προσβάλλει το δικαίωμα του άλλου.

❖ Το δημοσιογραφικό απόρρητο

Το Σύνταγμα δεν καθιερώνει ρητά το δικαίωμα των δημοσιογράφων να μην αποκαλύπτουν τις πηγές των πληροφοριών τους. Ωστόσο, στο άρθρο 14 παρ. 2 του Συντάγματος κατοχυρώνεται και το επιμέρους δικαίωμα των εκπροσώπων του τύπου να συγκεντρώνουν πληροφορίες («Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύεται»). Όμως, για την αποτελεσματική άσκηση αυτού του δικαιώματος απαιτείται να υπάρχει εμπιστοσύνη ανάμεσα στον δημοσιογράφο και τους πληροφοριοδότες του, καθώς είναι σύνηθες το φαινόμενο οι τελευταίοι να μην δέχονται να αποκαλύψουν τις πληροφορίες που γνωρίζουν αν δεν τους δοθεί υπόσχεση ότι θα διατηρηθεί η ανωνυμία τους. Αν οι δημοσιογράφοι ήταν ανεξαιρέτως υποχρεωμένοι να αποκαλύπτουν τις πηγές τους, η σχέση αυτή εμπιστοσύνης δεν θα μπορούσε να υπάρξει, με αποτέλεσμα τον σοβαρό περιορισμό της δυνατότητας του τύπου να αντλεί πληροφορίες.

Η ελευθερία του τύπου, συνεπώς δεν συνιστά μόνο ατομικό δικαίωμα αλλά και θεσμική εγγύηση, γιατί είναι άμεσα συνυφασμένη με την λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Πρέπει επομένως να γίνει δεκτό ότι από το Σύνταγμα απορρέει, όχι μόνο δικαίωμα αλλά και καθήκον των εκπροσώπων του τύπου να κρατούν μυστικές τις πηγές των πληροφοριών τους. Αυτό, άλλωστε, έχει επισημάνει και η απόφαση 10541/1976 ΠλημΑθ., η οποία αναφέρει ότι η υποχρέωση εχεμύθειας αποτελεί επαγγελματικό καθήκον του δημοσιογράφου.

❖ Το δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου

Κανένας δεν είναι υποχρεωμένος να καταθέσει επιβαρυντικά για τον εαυτό του περιστατικά. Εναπόκειται στον ίδιο αν θα συμμετάσχει ενεργά στην αποδεικτική διαδικασία ή θα είναι απλώς παθητικός ακροατής σε αυτή, χωρίς η στάση του αυτή να αξιολογείται εις βάρος του.

Στην δικονομική θεωρία επικρατεί ασάφεια για το ζήτημα της συνταγματικής θεμελίωσης του δικαιώματος της σιωπής του κατηγορουμένου. Άλλοι υποστηρίζουν ότι αυτό θεμελιώνεται στο άρθρο 5 παρ. 1 Σ., ενώ άλλοι επικαλούνται το άρθρο αυτό σε συνδυασμό με το άρθρο 2 παρ. 1 Σ. και το τεκμήριο αθωότητας. Επίσης, έχει εκφραστεί η άποψη ότι θεμελιώνεται κυρίως στη διάταξη του άρθρου 7 παρ. 2 Σ., που απαγορεύει τα βασανιστήρια, την άσκηση ψυχολογικής βίας κτλ.

Ορθότερη φαίνεται η άποψη ότι το δικαίωμα σιωπής θεμελιώνεται στην αρνητική όψη του δικαιώματος του άρθρου 20 παρ. 1 Σ., σε συνδυασμό όμως με το τεκμήριο αθωότητας. Το άρθρο 20 παρ. 1 Σ. διασφαλίζει στον κατηγορούμενο τη δυνατότητα «να αναπτύξει (στα δικαστήρια) τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του». Όπως και όλα τα άλλα ατομικά δικαιώματα, το δικαίωμα αυτό μπορεί να κατοχυρωθεί και υπό την αρνητική του όψη, δηλαδή ως δικαίωμα κάποιου να μην αναπτύξει τις απόψεις του και η στάση του αυτή να μην συνεπάγεται εις βάρος του δυσμενείς έννομες συνέπειες.

Βέβαια, το δικαίωμα αυτό είναι δεκτικό περιορισμών, αφού τελεί υπό την επιφύλαξη νόμου («όπως νόμος ορίζει»). Αυτό σημαίνει ότι εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια του νομοθέτη το αν θα επιτρέψει σε ορισμένες περιπτώσεις την αποδεικτική αξιοποίηση της σιωπής του κατηγορουμένου εις βάρος του. Όμως, η αποδοχή αυτής της άποψης θα προσέκρουε στο τεκμήριο αθωότητας, καθώς θα υποχρέωνε τον κατηγορούμενο να ασκήσει ενεργητικά το δικαίωμα του άρθρου 20 παρ. 1 Σ. προκειμένου να αποδείξει την αθωότητά του. Επομένως, ενόψει και του τεκμηρίου αθωότητας, η σιωπή του κατηγορουμένου δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί εναντίον του.

Οι συνέπειες της κατοχύρωσης του δικαιώματος αυτού στην ελληνική έννομη τάξη είναι καταρχήν ότι τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να απόσχουν από κάθε ενέργεια που θα συνιστούσε αθέμιτη επέμβαση στην ελευθερία βούλησης του κατηγορουμένου να επιλέξει αν θα σιωπήσει ή θα συνεχίσει να σιωπά. Οποιαδήποτε παράνομη απειλή ή χρήση βίας, καθώς και υπόσχεση ευνοϊκής μεταχείρισης που δεν στηρίζεται στον νόμο, προσβάλλουν το δικαίωμα. Επίσης, απαγορεύεται η εξαπάτηση του κατηγορουμένου που τον φέρει ενώπιον αυτού του διλήμματος. Επιπλέον, απαγορεύεται και ο έμμεσος εξαναγκασμός σε κατάθεση, που επέρχεται όταν η σιωπή αξιοποιείται αποδεικτικά εις βάρος του φορέα του δικαιώματος. Ο εξαναγκασμός αυτός εκμηδενίζει την ελευθερία βουλήσεως, αντιβαίνει στο πλέον ισχυρό ανθρώπινο ένστικτο, το ένστικτο της αυτοσυντήρησης, και συνεπώς τον υποβιβάζει από υποκείμενο της αποδεικτικής διαδικασίας σε απλό μέσο ανεύρεσης της αλήθειας.

Το δικαίωμα σιωπής είναι ένα δικαίωμα παρακράτησης πληροφοριών έναντι της κρατικής εξουσίας, το οποίο υποχρεώνει τα

κρατικά όργανα να απόσχουν από κάθε παράνομη ενέργεια που εξαναγκάζει τον κατηγορούμενο να βγει από τη σιωπή του. Εάν τα κρατικά όργανα παραβούν αυτήν την υποχρέωση, η αποδεικτική αξιοποίηση της κατάθεσης του κατηγορουμένου εις βάρος του είναι απαγορευμένη, διότι συνιστά συνέχιση και εμβάθυνση της αρχικής προσβολής.

Ένα ζήτημα που προκύπτει, είναι το αν υφίσταται το δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου και στην περίπτωση των καλυμμένων διωκτικών οργάνων. Το δικαίωμα αυτό φαίνεται να έχει θεσπιστεί για να προστατεύσει τον κατηγορούμενο από το εκβιαστικό ψυχικό δίλημμα αν θα σιωπήσει ή όχι όταν βρίσκεται ενώπιον κρατικού οργάνου. Στην περίπτωση, επομένως, του καλυμμένου διωκτικού οργάνου, ο κατηγορούμενος δεν βρίσκεται μπροστά σε αυτό το ψυχικό δίλημμα, αφού δεν γνωρίζει ότι το πρόσωπο στο οποίο μιλάει είναι κρατικό όργανο και επομένως επιλέγει αβίαστα να εμπιστευτεί στον συνομιλητή του στοιχεία που επιβαρύνουν τη δικονομική του θέση.

Θα μπορούσαμε στην περίπτωση αυτή να υποστηρίξουμε ότι υπάρχει ελαττωματική παραίτηση του κατηγορουμένου από το δικαίωμα σιωπής. Η παραίτηση του κατηγορουμένου από ατομικό δικαίωμα είναι συνταγματικώς αθέμιτη, ως μη ελεύθερη, ακόμη και όταν πάσχουν απλώς τα παραγωγικά αίτια της βουλήσεως του θιγομένου. Υπ' αυτή την έννοια, η εσφαλμένη εντύπωση που σκόπιμα δημιουργείται στον κατηγορούμενο για την πραγματική ιδιότητα του συνομιλητή του καθιστά τη συναίνεση συνταγματικώς ανίσχυρη.

γ)Απαγόρευση αποδεικτικής αξιοποίησης

- **Η θεωρία της απαγόρευσης χρήσης αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί με παράνομες ενέργειες κρατικών οργάνων.**

Γενικά, για να μπορέσουμε να χαρακτηρίσουμε μια διαδικασία συλλογής αποδείξεων «νόμιμη» πρέπει να πληροί τις προϋποθέσεις του Συντάγματος και του νόμου. Βέβαια, οι προϋποθέσεις αυτές είναι ποικίλες και εξυπηρετούν διάφορους σκοπούς.

Από την αμυντική-πληροφοριακή σκοπιά των ατομικών δικαιωμάτων ενδιαφέρουσες είναι μόνο οι αρχές και διατάξεις που αναγνωρίζουν στον φορέα του οικείου ατομικού δικαιώματος την εξουσία να παρακρατεί πληροφορίες από την κρατική εξουσία, ενόψει της συλλογής αποδεικτικών μέσων από τα κρατικά όργανα.

Ο σκοπός, τον οποίο εξυπηρετούν οι αρχές και διατάξεις, που διέπουν τη συλλογή των αποδείξεων, έχει κρίσιμη σημασία στο πεδίο των αποδεικτικών απαγορεύσεων. Έτσι, η παραβίαση, για παράδειγμα, διατάξεων που αποσκοπούν να διαφυλάξουν την εξουσία επί των πληροφοριών πρέπει να επισύρει κατά κανόνα απαγόρευση αποδεικτικής

αξιοποίησης. Από την άλλη πλευρά, η αρχή της επιφύλαξης του νόμου, σε συνδυασμό με τις συγκεκριμένες εκφάνσεις της αρχής της αναλογικότητας, που γνωστοποιούν εκ των προτέρων στους ιδιώτες τα όρια της ελευθερίας τους, στοιχειοθετούν ένα πλέγμα συνταγματικής νομιμότητας, η προσβολή του οποίου πρέπει να συνεπάγεται απαγόρευση χρήσης των οικείων αποδεικτικών στοιχείων εις βάρος του κατηγορουμένου. Παραβίαση των αρχών αυτών συνεπάγεται παραβίαση μιας γενικότερης αρχής, αυτής της ασφάλειας του δικαίου, η οποία επιβάλλει την υποχρέωση να καθίστανται σαφή και προβλέψιμα τα όρια της ελευθερίας των προσώπων.

Η παραβίαση, αντίθετα, διατάξεων που έχουν ως κύριο στόχο την προστασία του δημοσίου συμφέροντος ή άλλα ατομικά δικαιώματα, όπως είναι η προσωπικότητα (άρθρο 5 παρ. 1 Σ) και ο ιδιωτικός βίος (άρθρο 9 παρ. 1 εδ. β Σ), ως δικαιώματα που θίγονται κατά την έρευνα, χωρίς όμως να προσπορίζουν πληροφορίες στην κρατική εξουσία, δεν επιτρέπεται να επισύρουν απαγόρευση αποδεικτικής αξιοποίησης.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η αμυντική διάσταση των ατομικών δικαιωμάτων δεν επιτρέπει καμία στάθμιση με το δημόσιο συμφέρον στην ανακάλυψη της αλήθειας, ακόμη και όταν το εκδικαζόμενο έγκλημα είναι σοβαρό. Κατέχοντας παράνομα την πληροφορία, η κρατική εξουσία συνεχίζει να προσβάλλει το δικαίωμα του κατηγορουμένου. Κάθε περαιτέρω χρήση αυτής της πληροφορίας συνιστά ακόμη πιο έντονη προσβολή του δικαιώματος. Αντίθετα, η στάθμιση είναι συνταγματικώς θεμιτή, όταν τα αποδεικτικά μέσα έχουν αντληθεί μετά από προσβολή της εξουσίας τρίτων προσώπων να παρακρατούν πληροφορίες. Και σε αυτήν την περίπτωση, βέβαια έχουμε προσβολή του δικαιώματος των τρίτων προσώπων, αλλά η αποδεικτική αξιοποίησή τους από την κρατική εξουσία δεν εμβαθύνει την αρχική προσβολή του ατομικού δικαιώματος του τρίτου προσώπου. Η σοβαρότητα του εγκλήματος δικαιολογεί εν προκειμένω τη στάθμιση συνηγορώντας υπέρ του δημοσίου συμφέροντος στην ανακάλυψη της αλήθειας. Η προσβολή αυτή, ωστόσο, είναι νόμιμη μόνο εφόσον προβλέπεται από νόμο και περιορίζει την αποδεικτική αξιοποίηση στα σοβαρά εγκλήματα.

- **Η συνταγματική θεμελίωση της απαγόρευσης**

Η συνταγματική θεμελίωση της απαγόρευσης αξιοποίησης αποδεικτικών στοιχείων που αποκτήθηκαν με παράνομο τρόπο βρίσκεται στο άρθρο 19 παρ. 3 του Συντάγματος. Η διάταξη αυτή δεν υπήρχε στο Σύνταγμα πριν την αναθεώρηση του 2001. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή «Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου αυτού και των άρθρων 9 και 9 Α».

Με το νέο άρθρο καθιερώνεται γενική απαγόρευση της χρήσης αποδεικτικών μέσων τα οποία έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση των άρθρων 9, 9 Α και 19 του Συντάγματος. Δεν φαίνεται να κάνει πλέον διάκριση ως προς την αξιολόγηση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων μεταξύ εκείνων που αποδεικνύουν γεγονότα σε βάρος ορισμένου προσώπου, ιδίως για την κήρυξη της ενοχής, την επιβολή ποινής ή τη λήψη μέτρου καταναγκασμού, και αποδεικτικών μέσων που αποδεικνύουν την αθωότητα ενός προσώπου που κατηγορείται αδικώς. Επιπλέον, η διατύπωση της νέας παραγράφου είναι ανεπιφύλακτη και απόλυτη, γεγονός που μας επισημαίνει την θέληση του συντακτικού νομοθέτη να μην υπάρχουν εξαιρέσεις από τον κανόνα της απαγόρευσης. Μάλιστα, δεν φαίνεται να δέχεται ούτε το ενδεχόμενο κάμψεων της συνταγματικής προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών λόγω συγκρούσεων με άλλες συνταγματικές διατάξεις, εκτός από την ρητώς προβλεπόμενη περίπτωση του άρθρου 19 παρ. 1 εδ. β του Συντάγματος. Οποιαδήποτε άλλη διάταξη που ξεπερνά τα όρια επιτρεπτού περιορισμού είναι αντισυνταγματική.

Παρόλα αυτά ο κοινός νομοθέτης φαίνεται να μην ασπάζεται την εκδοχή της απόλυτης απαγόρευσης, όπως δείχνει με την τροποποίηση του άρθρου 370 Α ΠΚ με το άρθρο 6 παρ. 8 του νόμου 3090/2002 (ΦΕΚ 329 Τεύχος Α, 24 Δεκεμβρίου 2002). Η νέα παράγραφος 4 του άρθρου αυτού ορίζει ότι: «Η πράξη της παραγράφου 3 [χρήση πληροφοριών ή μαγνητοταινιών ή μαγνητοσκοπήσεων που αποκτήθηκαν παρανόμως] δεν είναι άδικη, αν η χρήση έγινε ενώπιον οποιασδήποτε δικαστικής ή άλλης ανακριτικής αρχής για τη διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος που δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά».

Όταν μετά την αναθεώρηση ο Άρειος Πάγος κλήθηκε να εκδώσει βούλευμα (ΑΠ, Ε΄ Τμ. 1317/2001, ΝοΒ 50 (2002), σελ.444-445) για μία υπόθεση στην οποία θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί η νέα διάταξη του άρθρου 19 παρ. 3, απέφυγε να κάνει οποιαδήποτε αναφορά στην διάταξη αυτή. Συγκεκριμένα έκρινε ότι: «Κατά την έννοια της τελευταίας αυτής διάταξης, η οποία θεσπίστηκε στα πλαίσια της γενικότερης προστασίας που παρέχεται στον άνθρωπο από τα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 9 Α και 19 του Συντάγματος, για την προστασία της προσωπικής και ιδιωτικής ζωής και γενικότερα της προσωπικότητας κάθε ανθρώπου, η απαγόρευση της με ειδικά τεχνικά μέσα μαγνητοσκόπησης αθεμίτως αφορά πράξεις ή εκδηλώσεις της προσωπικής και ιδιωτικής ζωής των τρίτων που είναι ικανές να επιφέρουν βλάβη στην προσωπικότητα και να μειώσουν την αξιοπρέπειά τους. Δεν περιλαμβάνει δε και τις πράξεις ή εκδηλώσεις τούτων, οι οποίες, ανεξάρτητα από τον τόπο και τον χρόνο που γίνονται, δεν ανάγονται στη σφαίρα της προσωπικής και ιδιωτικής ζωής τους, αλλά πραγματοποιούνται στα πλαίσια των ανατιθεμένων σε αυτούς υπηρεσιακών καθηκόντων και κατά την εκτέλεση τούτων, η οποία ως εκ

του τρόπου πραγματοποιήσεώς της και της φύσεως και του είδους των εκπληρωμένων καθηκόντων υπόκειται σε δημόσιο έλεγχο και κριτική».

Στο ανωτέρω βούλευμα διαπιστώνεται μια τάση συσταλτικής ερμηνείας νομοθετικών διατάξεων, στις οποίες θεμελιώνεται ο παράνομος χαρακτήρας αποδεικτικών μέσων και κατ' επέκταση η απαγόρευση χρήσης τους.

Σε αντίθεση με τον Άρειο Πάγο, τα δικαστήρια της ουσίας όχι μόνο δεν απέφυγαν της ευθεία εφαρμογή της νέας συνταγματικής διάταξης, αλλά την αντιμετώπισαν κριτικά και δέχθηκαν εξαιρέσεις από την απαγόρευση χρήσης παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων, συνήθως στις περιπτώσεις που αυτά αποσκοπούν σε βελτίωση της θέσης του κατηγορουμένου⁶.

- **Αποδεικτικά μέσα που έχουν αποκτηθεί από ιδιώτες**

Είναι αυτονόητο ότι όλα όσα ισχύουν για τα αποδεικτικά μέσα που αποκτήθηκαν από κρατικά όργανα, ισχύουν και για αυτά που έχουν αποκτηθεί από ιδιώτες, που ενεργούν για λογαριασμό του κράτους. Θα συνιστούσε καταστρατήγηση του Συντάγματος αν το κράτος μπορούσε να αποδεσμευτεί από τις υποχρεώσεις του αναθέτοντας σε ιδιώτες την διενέργεια πράξεων, οι οποίες είναι απαγορευμένες για αυτό. Αλλά και στην περίπτωση που οι ιδιώτες ενεργούν αυτόνομα, το Σύνταγμα επιβάλλει την ίδια προστασία στα ατομικά δικαιώματα όπως και αυτή που τους παρέχει έναντι του κράτους. Τα ατομικά δικαιώματα διασφαλίζουν υπέρ των φορέων τους πρωτίστως ελευθερίες, η απόλαυση των οποίων μπορεί καταρχήν να απειληθεί τόσο από κρατικές όσο και από ιδιωτικές πράξεις.

Σε ορισμένα δικαιώματα η απειλή εκπορεύεται μόνο από το κράτος, οπότε δεν μπορεί να γίνει λόγος για ιδιωτική προσβολή⁷. Σε άλλα δικαιώματα, όμως, η προσβολή είναι η ίδια είτε πρόκειται για ιδιώτη είτε για κρατικά όργανα. Αυτό ισχύει κατεξοχήν στα ατομικά δικαιώματα που περιέχουν μία επιμέρους εξουσία παρακράτησης πληροφοριών, η οποία μπορεί να προσβληθεί σε συνθήκες μυστικότητας, δηλαδή εν αγνοία του ενδιαφερομένου. Επομένως, από αυτή την πλευρά, πρέπει να θεωρηθεί ότι αποδέκτης της αξίωσης αποχής από τη σφαίρα απορρήτου είναι όχι μόνο το κράτος αλλά και οι ιδιώτες.

Η μυστικές παρακολούθησεις αποτελούν το κλασικότερο είδος προσβολής ατομικών δικαιωμάτων. Κάθε μυστική παρακολούθηση, αποτύπωση φωνής ή εικόνας κτλ., που γίνεται από ιδιώτες με τη βοήθεια τεχνικών μέσων χωρίς τη συναίνεση του θιγομένου, προσβάλλει τα αντίστοιχα δικαιώματα.

---

⁶ Βλ. ΣυμβΠλημ. Σάμου 16/2001(αδημοσίευτη), ΜΟΕφΑθ 213/2003(αδημοσίευτη), ΔιατΕισΕφΘες 83-84/2003, ΠοινΔικ 3/2003, σελ. 274-276

⁷ Βλ. Δακτόγλου (Α), αριθ. περιθ. 178

Όμως, αυτό δεν σημαίνει ότι τα αποδεικτικά μέσα που έχουν αποκτηθεί με τον τρόπο αυτό δεν μπορούν να αξιοποιηθούν στην αποδεικτική διαδικασία. Όπως συμβαίνει και στις κρατικές προσβολές του απορρήτου, ούτε εδώ η αρχική παρανομία επισύρει αδιακρίτως απαγόρευση αποδεικτικής αξιοποίησης. Επιβάλλονται και εδώ σταθμίσεις ανάμεσα στα αντικρουόμενα συμφέροντα του κατηγορουμένου από την μία πλευρά και το αίτημα της δικαιοσύνης από την άλλη. Όμως, ενώ στην περίπτωση της κρατικής εξουσίας τα κριτήρια στάθμισης είναι συγκεκριμένα, αυτό δεν ισχύει για την περίπτωση των ιδιωτών. Οι συνταγματικές αρχές, δηλαδή, της επιφύλαξης του νόμου, της αναλογικότητας και της προβλεψιμότητας, που απορρέουν από το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ και εξειδικεύονται από τον κοινό νομοθέτη εν όψει της συλλογής αποδεικτικών στοιχείων από τα κρατικά όργανα, προφανώς δεν εφαρμόζονται στις ιδιωτικές σχέσεις. Σε ό,τι αφορά τη συλλογή αποδεικτικών μέσων από ιδιώτες, εφαρμόζονται οι διατάξεις του ουσιαστικού ιδιωτικού δικαίου. Επιβάλλονται, δηλαδή, κυρώσεις κυρίως ουσιαστικού και όχι του δικονομικού δικαίου. Μόνο στην περίπτωση που η έννομη τάξη δεν προβλέπει καμία κύρωση ή οι προβλεπόμενες κρίνονται προφανώς ανεπαρκείς, επιβάλλεται πράγματι από το Σύνταγμα η κύρωση του ανίσχυρου.

- **Αξιοποίηση των παράνομων αποδεικτικών μέσων για την υπεράσπιση του κατηγορουμένου.**

Σε αντίθεση με όσα ισχύουν στη περίπτωση που τα παράνομα αποδεικτικά μέσα χρησιμοποιούνται κατά του κατηγορουμένου, όταν αυτά αξιοποιούνται υπέρ του, η θεωρία είναι σχεδόν ομόφωνη ότι πρέπει να μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Η απαγόρευση χρήσης των παράνομα αποκτηθέντων αποδεικτικών μέσων, που είναι υπέρ του κατηγορουμένου, αντίκειται στην ουσιαστική απονομή της δικαιοσύνης, καθώς είναι δυνατόν να αποστερηθεί ο κατηγορούμενος από ένα κρίσιμο αποδεικτικό μέσο που αποδεικνύει την αθωότητά του. Όταν καταδικάζεται ένας αθώος η δικαιοσύνη πλήττεται εντονότερα, παρά όταν αθώνεται ένας ένοχος.

Το άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος αναφέρει: «Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων.». Η εν λόγω διάταξη καθιερώνει τρία αμυντικά δικαιώματα και τρεις υποχρεώσεις κρατικής προστασίας αντιστοίχως, οι οποίες είναι ειδικού χαρακτήρα ως προς τη γενική υποχρέωση που θεμελιώνεται στο άρθρο 25 παρ. 1. Στην πραγματικότητα, βέβαια, η προστασία αυτή δεν είναι «απόλυτη», αφού ο ίδιος ο συντακτικός νομοθέτης την κατέστησε πολλαπλώς σχετική, προβλέποντας, μεταξύ

άλλων, και την ποινική δίωξη και τιμωρία των εγκλημάτων (7 Σ). έτσι, ήδη από την στιγμή που ασκείται ποινική δίωξη, προσβάλλεται η τιμή και η υπόληψη του κατηγορουμένου και, με την κατάγνωση της ποινής, είναι δυνατόν να στερηθεί την ελευθερία του. Όλοι αυτοί οι περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων της διάταξης του άρθρου 5 παρ. 2 Σ είναι θεμιτοί, προκειμένου να καταπολεμηθεί το έγκλημα. Αποβλέπουν δηλαδή στην τιμωρία όσων έχουν υπαιτίως διαπράξει μία εγκληματική πράξη. Δεν στρέφονται εναντίων των αθώων. Έναντι του αθώου, πρέπει να είναι πλήρης η συνταγματική προστασία της ζωής, της τιμής, και της ελευθερίας, που αποτελούν συνταγματικά αγαθά τα οποία πλήττονται ευθέως από την επιβολή της ποινής. Πρέπει δηλαδή να τείνει προς το συνταγματικώς επιβεβλημένο «απόλυτο» του άρθρου 5 παρ. 2 Σ.

Η διαπίστωση αυτή έχει βαρύνουσα σημασία, καθώς προσφέρει συνταγματικό έρεισμα στη δικονομική χρήση υπέρ του κατηγορουμένου, όχι μόνο των προϊόντων μιας παράνομης τηλεφωνικής υποκλοπής, αλλά και κάθε αποδεικτικού μέσου που έχει αποκτηθεί κατά παράβαση των περί ατομικών δικαιωμάτων συνταγματικών διατάξεων. Στην περίπτωση αυτή, η «απόλυτη» προστασία του άρθρου 5 παρ. 2 Σ υπερισχύει της γενικής υποχρέωσης προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων του άρθρου 25 παρ. 1 Σ. Ακόμη, λοιπόν, και στην περίπτωση που ο νομοθέτης δεν έχει προβλέψει την υπέρ του κατηγορουμένου χρήση των παράνομων αποδεικτικών μέσων, υποχρεούται να την επιβάλει ο δικαστής.

Μόνο στην περίπτωση που το αποδεικτικό μέσο έχει αποκτηθεί με πράξεις προσβολής της αξίας του ανθρώπου είναι συνταγματικώς απαράδεκτη η δικονομική του χρήση, ακόμη και όταν αυτή υπηρετεί την υπεράσπιση του κατηγορουμένου. Η υποχρέωση κρατικής προστασίας της αξίας του ανθρώπου αποτελεί την «πρωταρχική υποχρέωση» της Ελληνικής Πολιτείας (2 παρ. 1 Σ) και, ως εκ τούτου, επιβάλλει την κύρωση του ανισχύρου σε κάθε περίπτωση. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις η χρήση των αποδεικτικών μέσων επιβάλλεται από το Σύνταγμα, έστω και αν έτσι προσβάλλεται ατομικό δικαίωμα τρίτου προσώπου. Η σύγκρουση μεταξύ ατομικών δικαιωμάτων, που εμφανίζεται στη συγκεκριμένη περίπτωση, επιλύεται με συνταγματικό κριτήριο την ενισχυμένη προστασία που επιβάλλει το άρθρο 5 παρ. 2 Σ. Αλλά μόνο εφόσον αυτό είναι αναγκαίο. Στην εν λόγω σύγκρουση πρέπει να εφαρμοσθεί η αρχή της αναλογικότητας, μέσω της δικονομικής αρχής *in dubio pro reo*. Εάν ο δικαστής δεν έχει σχηματίσει, με βάση τα υπόλοιπα αποδεικτικά μέσα, πεποίθηση για την ενοχή του κατηγορουμένου, πρέπει να τον αθώοσει, αποτρέποντας την εκ μέρους του χρήση των παράνομων αποδεικτικών μέσων.

5)ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Με βάση, λοιπόν, όσα έχουμε αναπτύξει στην εργασία αυτή, μπορούμε να πούμε ότι βασική αρχή, που διέπει το θέμα των παράνομων αποδεικτικών μέσων, είναι η γενική απαγόρευση χρήσης τους. Ο συντακτικός νομοθέτης έκρινε ότι, ανάμεσα στην ανάγκη για την αποκάλυψη της αλήθειας, η οποία οδηγεί και σε σωστή απόδοση της δικαιοσύνης, και στα ατομικά δικαιώματα που θα πρέπει κάθε φορά να προσβληθούν προκειμένου να συγκεντρωθούν τα απαραίτητα στοιχεία για μπορέσει να αποφανθεί με μεγαλύτερη σιγουριά το δικαστήριο, είναι προτιμότερο να μην αποκαλυφθεί η αλήθεια παρά να θυσιαστούν στον βωμό της ατομικά δικαιώματα. Ωστόσο, η απαγόρευση αυτή δεν είναι απόλυτη σε κάθε περίπτωση, αλλά ο νομοθέτης αφήνει περιθώρια για κάμψη του κανόνα, γεγονός με το οποίο φαίνεται να συμερίζεται και η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων. Έτσι, βλέπουμε να γίνεται κατ' εξαίρεση δεκτή η παρουσίαση ενώπιον του δικαστηρίου αποδείξεων που προσβάλλουν τα δικαιώματα τόσο του ίδιου του κατηγορουμένου αλλά και τρίτων, όχι, όμως, για χάρη της αλήθειας, αλλά κυρίως σε περιπτώσεις που η υπεράσπιση ενός κατηγορουμένου βασίζεται σε αυτές τις παράνομα αποκτηθείσες αποδείξεις προκειμένου να αποδειχθεί η αθωότητά του. Σε κάθε περίπτωση, συνεπώς, γίνεται στάθμιση των δικαιωμάτων ούτως ώστε να αποφασιστεί αν θα ακολουθεί η γενική απαγόρευση της αξιοποίησης των παράνομων αποδεικτικών μέσων ή θα παρακαμφθεί χάριν ιδιαίτερων περιστάσεων.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η προστασία των ατομικών δικαιωμάτων είναι ένα ζήτημα μεγάλης σημασίας για όλες τις έννομες τάξεις. Ένας από τους τρόπους που μπορούν τα δικαιώματα αυτά να προσβληθούν είναι με την συλλογή αποδείξεων για χρήση σε πολιτική ή ποινική δίκη. Το Ελληνικό Σύνταγμα, προκειμένου να προστατεύσει αυτά τα δικαιώματα, έχει θεσπίσει ορισμένες διατάξεις(άρθρα 9, 9 Α, 19 κα), στις οποίες απαγορεύει την συλλογή αποδείξεων με τρόπους που τα προσβάλλουν. Επιπλέον, η απαγόρευση συλλογής αποδεικτικών μέσων συνεπάγεται και απαγόρευση χρήσης αυτών των παράνομα κτηθέντων αποδείξεων, χωρίς αυτή η απαγόρευση να είναι απόλυτη, αλλά να επιδέχεται και παράβλεψη σε περιπτώσεις όπως η υπεράσπιση ενός κατηγορουμένου.

SUMMARY

Protecting the human rights is a really important issue for all the countries. One of the ways that they can be offended is by collecting evidence for use on a trial. In order to protect these rights, the Greek Constitution has enacted some clauses (article 9, 9 A, 19 etc), that forbid collecting evidence in ways that can offend the human rights. Furthermore, the prohibition of collecting evidence has also as a result the prohibition of their use, without meaning that this prohibition is absolute, but that it can be overlooked in cases such as the defense of an defendant.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ΑΠποιν 1351/1997, ΠοινΔικ 1998/96, Απαγόρευση αξιοποίησης αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί με αξιόποινες πράξεις ή μέσω αυτών. Επιτρεπτή η λήψη για την αθώωση.
- ΑΠποιν 1060/1997, ΝοΒ 1998/549, Επιτρεπτό της χρήσης ως αποδεικτικού μέσου μαγνητοταινιών με συνομιλίες κατηγορουμένου και τρίτων που αποκαλύπτουν τους δράστες ανθρωποκτονιών. Εξυπηρέτηση ουσιώδους δημοσίου συμφέροντος.
- ΑΠποιν 9/1994, ΠΧρ 1994/215, Αναίρεση για λήψη υπόψη παράνομου αποδεικτικού μέσου, δηλαδή μαγνητοταινίας που αποτυπώνει τηλεφωνική συνδιάλεξη που ελήφθη χωρίς τη συναίνεση του ομιλούντος.
- ΑΠποιν 1150/1989, ΠΧρ 1990/431, Αποδεικτικά μέσα που αποκτήθηκαν με παράνομο τρόπο: Μαγνητοταινίες.
- ΑΠπολ 1291/1995, ΕΕΝ 1997/181, παράνομα αποδεικτικά μέσα: φορολογική δήλωση τρίτου που αποκτήθηκε παράνομα.
- ΑΠπολ 130/1996, ΕλΔ 1997/1325, Η μαγνητοφωνημένη συνδιάλεξη ως παράνομο αποδεικτικό μέσο.
- ΟΛΑΠπολ 18/1995, ΕλΔ 1995/1532, Μαγνητοταινίες ως παράνομα αποδεικτικά μέσα.
- ΑΠπολ 545/1989, ΒΝ2/116, Αποδεικτικά μέσα που αποκτήθηκαν παράνομα. Αναιρετικός έλεγχος.
- ΑΠπολ 1367/1998, Δίκη 1999/405, Επίκληση και προσκομιδή φωνοληψίας ως αποδεικτικού μέσου. Συναίνεση εκείνου του οποίου αποτυπώθηκε η φωνή.
- ΟΛΑΠποιν 17/1993, ΠΧρ 1993/1105, Δημοσιεύματα του τύπου, στηριζόμενα σε παρανόμως αποτυπωθείσες τηλεφωνικές συνομιλίες, ως αποδεικτικά μέσα σε πειθαρχική δίκη.
- ΑΠπολ 381/1987, ΕΕΝ 1988/117, ΒΝ2/123, Μαγνητοταινίες με συνομιλίες ενός από τους συζύγους που ελήφθησαν από τον άλλο.
- ΑΠπολ 1941/1987, ΒΝ2/117, Μαγνητοταινίες ως παράνομα αποδεικτικά μέσα.
- ΑΠπολ 673/1983, ΝοΒ 1984/470, Μαγνητοταινία: Προσβολή προσωπικότητας στις σχέσεις μεταξύ των συζύγων.
- ΑΠπολ 131/1981, ΝοΒ 1981/1513, Αποδεικτική δύναμη μαγνητοταινίας.
- ΑΠπολ 971/1972, ΝοΒ 1973/485, Αποδεικτική δύναμη μαγνητοταινίας που ελήφθη κατά τη διάρκεια της δίκης.
- ΑΠ, Ε΄ Τμ 1317/2001, ΝοΒ 50 (2002), σελ. 444-445.
- ΣυμβΠλημ Σάμου 16/2001 (αδημοσίευτη).
- ΜΟΕφΑθ 213/2003 (αδημοσίευτη).
- ΔιατΕισΕφΘεσ 83-84/2003, ΠοινΔικ 3/2003, σελ. 274-276.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δαγτόγλου Π., Ατομικά δικαιώματα, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, τόμος III, Ι΄ Έκδοση-
Αθήνα 2004
- Ηλιοπούλου- Στράγγα Τζούλια, Χρήση παρανόμως κτηθέντων
αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου,
Αθήνα- Αντ. Ν. Σάκκουλα 2003
- Καΐσης Αθανάσιος, Παράνομα αποδεικτικά μέσα, Κομοτηνή- Αντ. Ν.
Σάκκουλα 1986
- Καμίνης Γιώργος, Παράνομα αποδεικτικά μέσα και συνταγματική
κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων, Αθήνα- Κομοτηνή Αντ. Ν.
Σάκκουλα 1998
- Κατραλής Παναγιώτης, Βασική νομική τεκμηρίωση 1951-1999, Αντ. Ν.
Σάκκουλα 2000
- Κεραμεύς Κ.Δ., Αστικό Δικονομικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-
Θεσσαλονίκη 1986
- Κουτσουλέλου Κώστας, Πολιτική Δικονομία
Φαλτσής, Δίκαιο Αποδείξεως